

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วิธีสอนแบบอุปนัย-นिरนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ
  - 1.1 วิธีสอนแบบอุปนัย
    - 1.1.1 ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย
    - 1.1.2 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัย
    - 1.1.3 ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัย
    - 1.1.4 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัย
  - 1.2 วิธีสอนแบบนिरนัย
    - 1.2.1 ความหมายของวิธีสอนแบบนिरนัย
    - 1.2.2 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนिरนัย
    - 1.2.3 ขั้นตอนของวิธีสอนแบบนिरนัย
    - 1.2.4 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนिरนัย
  - 1.3 การเรียนแบบร่วมมือ
    - 1.3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ
    - 1.3.2 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ
    - 1.3.3 ขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ
    - 1.3.4 เทคนิคที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ
2. เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์
  - 2.1 ความหมายของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์
  - 2.2 ลักษณะของเจตคติ
  - 2.3 องค์ประกอบของเจตคติ
  - 2.4 เครื่องมือที่ใช้วัดเจตคติ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบอุปนัย-นिरนัย

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

4. กรอบความคิดและสมมุติฐานในการวิจัย

วิธีสอนแบบอุปนัย-นिरนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. วิธีสอนแบบอุปนัย

1.1 ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย

วิธีสอนแบบอุปนัย มาจากภาษาอังกฤษว่า Inductive Method ในบางครั้งมีผู้ใช้เป็นภาษาไทยว่า วิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบอุปมาน ในที่นี้ผู้วิจัยเชื่อว่า วิธีสอนแบบอุปนัย มีผู้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 80) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย ว่าเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนจะยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างเพื่อให้เห็นรูปแบบ เมื่อผู้เรียนใช้การสังเกต เปรียบเทียบ คุลิ่งที่มีลักษณะร่วมกันก็จะสามารถนำไปสู่ข้อสรุปได้ และมักจะตามด้วยวิธีสอนแบบนिरนัย

จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 162) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย ว่าเป็นวิธีสอนจากรายละเอียดปลีกย่อยไปหากฎเกณฑ์ กล่าวคือ สอนจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปโดยการให้นักเรียนทำการศึกษาลังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ แล้วพิจารณาค้นหองค์ประกอบที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน จากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุป

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 146) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย ว่าเป็นวิธีสอนจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ หลักการ ข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปทฤษฎีต่าง ๆ โดยให้นักเรียนได้ศึกษา ลังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ คิดพิจารณาเมื่อเกิดความเข้าใจแล้วจึงสรุปตั้งเป็นกฎเกณฑ์

ทิสนา แยมมณี (2544 : 37) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัย ว่าเป็นวิธีสอนที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการนำตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ สถานการณ์ ปรากฏการณ์ ที่มีหลักการ แนวคิด ที่ต้องการสอนให้แก่ผู้เรียนแฝงอยู่ มาให้ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์จนสามารถดึงหลักการ แนวคิดที่แฝงอยู่ออกมา

เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป กล่าวอย่างสั้น ๆ ได้ว่า เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนสรุปหลักการจากตัวอย่างต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ไสว พิกขาว (2544 : 94) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบอุปนัยว่า เป็นวิธีสอนส่วนย่อยไปหาข้อสรุปซึ่งเป็นส่วนรวมหรือสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ โดยให้ผู้เรียนทำการศึกษา สังเกต ทดลอง เปรียบเทียบ พิจารณาค้นหาองค์ประกอบหรือลักษณะส่วนที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกันจากตัวอย่างต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อสรุป

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบอุปนัยเป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวมหรือจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์โดยใช้การสังเกต เปรียบเทียบ พิจารณาหาลักษณะร่วมของตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างแล้วสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง

1.2 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัย

มีผู้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 82) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

- 1) เพื่อช่วยให้ค้นพบกฎเกณฑ์ที่สำคัญด้วยการสังเกตตัวอย่างที่มีจำนวนมากเพียงพอ แล้วกำหนดนัยทั่วไป
- 2) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจแจ่มแจ้งและรู้จักสัมพันธ์ความคิด
- 3) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต รู้จักคิดและไตร่ตรองด้วยเหตุผล และหาข้อสรุปด้วยตนเองไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้สอนเสมอไป

จำเนียร ศิลพานิช (2538 : 162) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัย ดังนี้ เพื่อช่วยให้นักเรียนค้นพบกฎเกณฑ์ที่สำคัญ ๆ ด้วยตนเอง กับให้เข้าใจความหมาย และความสัมพันธ์ของความคิดต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง ตลอดจนกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 140) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัย ดังนี้ วิธีสอนแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักหาความรู้ ได้ค้นพบกฎ หลักเกณฑ์หรือความจริง ทดลอง พิสูจน์ด้วยความละเอียดรอบคอบ สามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์จนถึงขั้นสรุปเป็นกฎเกณฑ์ด้วยตนเองได้ ช่วยให้มีเข้าใจและจดจำได้นาน

ทิสนา แคมมณี (2544 : 37) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้ เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถจับหลักการหรือประเด็นสำคัญด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้หลักการ แนวคิดหรือข้อความรู้ต่าง ๆ อย่างเข้าใจ

ไสว พิกขาว (2544 : 94) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้ วิธีสอนแบบอุปนัยมุ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง เข้าใจความหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ ในสิ่งที่เรียนอย่างแจ่มแจ้ง ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบอุปนัยเป็นวิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบหลักการ หรือกฎเกณฑ์ด้วยตนเองทำให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักการหรือกฎเกณฑ์เหล่านั้นอย่างแจ่มแจ้ง และจดจำได้นาน

1.3 ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัย

วิธีสอนแบบอุปนัยมีลำดับขั้นตอนแตกต่างไปจากวิธีสอนแบบอื่น ๆ มีผู้กล่าวถึง ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 81) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

- 1) จัดรวบรวมข้อมูล
- 2) สืบหาข้อมูล
- 3) ค้นหารูปแบบ
- 4) สรุปหรือกำหนดค่านัยทั่วไป

จำเนียร ศิลพานิช (2538 : 162-163) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัย ดังนี้

- 1) ขั้นเตรียม คือการเตรียมตัวของนักเรียนเป็นการทบทวนความรู้เดิม กำหนดจุดมุ่งหมายและอธิบายจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง
- 2) ขั้นสอนหรือขั้นแสดง คือการเสนอตัวอย่างหรือกรณีต่าง ๆ ให้นักเรียน ได้พิจารณาเพื่อให้นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ สรุปกฎเกณฑ์ได้ ไม่ควรเสนอเพียงตัวอย่างเดียว
- 3) ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม เป็นขั้นหาค่าประกอบร่วม คือการที่ นักเรียนได้มีโอกาสพิจารณาความคล้ายคลึงกันขององค์ประกอบในตัวอย่าง เพื่อเตรียมสรุป กฎเกณฑ์ ไม่ควรรีบร้อนหรือเร่งรีบเกินไป
- 4) ขั้นสรุป คือการนำข้อสังเกตต่าง ๆ จากตัวอย่างมาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นิยาม หลักการ หรือสูตรด้วยตัวนักเรียนเอง
- 5) ขั้นนำไปใช้ คือขั้นทดลองความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ หรือข้อสรุปที่ได้ทำมาแล้วว่าสามารถที่จะนำไปใช้ในปัญหาหรือแบบฝึกหัดอื่น ๆ ได้หรือไม่

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 140) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเป็นการเตรียมตัวนักเรียนให้พร้อมที่จะรับความรู้ใหม่ จึงเป็นการกำหนดจุดประสงค์และอธิบายจุดประสงค์ให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

2) ขั้นสอนหรือขั้นแสดง เป็นการนำเสนอตัวอย่างแก่นักเรียนให้มากพอที่นักเรียนจะสังเกต พิจารณาหาข้อสรุปได้ ในบางวิชาเช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ครูอาจจะหาอุปกรณ์ทดลองให้มากพอที่นักเรียนจะได้ทำการทดลองพิสูจน์ความจริงด้วยตนเอง

3) ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม เมื่อนักเรียนได้พิจารณาจากตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง หรือ ได้ลงมือทดลองและสังเกต พิจารณา วิเคราะห์ด้วยตนเอง นักเรียนก็จะสามารถเปรียบเทียบ แยกแยะข้อแตกต่างและมองเห็นความสัมพันธ์ของรายละเอียดที่เหมือนกัน สามารถหาค่าประกอบร่วมจากตัวอย่างซึ่งจะนำไปสู่การสรุป การให้นิยาม การตั้งเป็นกฎเกณฑ์ หรือสูตรขึ้นได้

4) ขั้นสรุป เป็นการสรุปองค์ประกอบร่วมจากตัวอย่างต่าง ๆ ที่นักเรียนได้สังเกต พิจารณาหรือทดลองพิสูจน์มาแล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นิยามหรือสูตร

5) ขั้นนำไปใช้ เป็นขั้นทดสอบนักเรียนเกี่ยวกับความเข้าใจกฎเกณฑ์หรือข้อสรุปนั้น ๆ ว่าสามารถนำไปใช้ในการทำแบบฝึกหัดอื่น ๆ หรือนำไปใช้แก้ปัญหาได้หรือไม่

ทิสนา แจมมณี (2544 : 37) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) ผู้สอนและ/หรือผู้เรียนยกตัวอย่างข้อมูล สถานการณ์ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ ความคิดที่มีลักษณะสำคัญของสิ่งที่จะเรียนรู้

2) ผู้เรียนศึกษาและวิเคราะห์หาหลักการที่แฝงอยู่ในตัวอย่างนั้น

3) ผู้เรียนสรุปหลักการ แนวคิดที่ได้จากตัวอย่างนั้น

ไสว พักขาว (2544 : 94) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) ขั้นเตรียม เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน โดยการทบทวนความรู้เดิมให้พร้อมที่จะใช้ในการเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ บอกจุดประสงค์และอธิบายจุดประสงค์ในการเรียนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

2) ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นที่ครูนำเสนอตัวอย่างหรือกรณีต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้พิจารณาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบลักษณะร่วมที่สำคัญเป็นกฎเกณฑ์ได้ สำหรับ

การนำเสนอตัวอย่างนั้นควรเสนอหลาย ๆ ตัวอย่างให้มากพอที่จะทำให้ผู้เรียนสรุปเป็นกฎเกณฑ์ได้ด้วยตนเอง

3) ขั้นเปรียบเทียบและค้นหาลักษณะร่วม เป็นการให้ผู้เรียนพิจารณาองค์ประกอบร่วมที่คล้ายคลึงกันในตัวอย่างที่ครูนำเสนอเพื่อเตรียมไว้เป็นข้อมูลในการสรุปเป็นกฎเกณฑ์ต่อไป

4) ขั้นสรุปกฎเกณฑ์ เป็นการนำผลการเปรียบเทียบและค้นหาลักษณะร่วมที่ได้ดำเนินการไว้มาสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นิยาม หลักการ หรือสูตรด้วยตัวผู้เรียนเอง

5) ขั้นนำไปใช้ เป็นการทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ นิยาม หลักการ หรือสูตรที่ผู้เรียนสรุปได้ว่าสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้หรือไม่ โดยการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหรือทำแบบฝึกหัด

สรุปได้ว่า ขั้นตอนของวิธีสอนแบบอุปนัยมีดังนี้

ขั้นเตรียม เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยการทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน

ขั้นสอน เป็นการเสนอตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนศึกษา พิจารณา

ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม ให้นักเรียนศึกษา สังเกต พิจารณา เปรียบเทียบ

หาองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกันจากตัวอย่าง

ขั้นสรุป นักเรียนสรุปหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรจากตัวอย่างด้วยตนเอง

ขั้นนำไปใช้ เป็นการนำหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรที่ได้นำไปใช้แก้ปัญหา

ในสถานการณ์อื่น ๆ

1.4 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัย

1.4.1 ข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย

วิธีสอนแบบอุปนัย ใช้สอนเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่ง่าย ๆ เพื่อให้นักเรียนได้สรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง มีผู้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ดังนี้

ยูพิน พิพิธกุล (2530 : 85) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยความเข้าใจ ขจัดข้อสงสัย และจำได้นาน

2) ผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผล

3) ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง

4) ผู้เรียนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในการค้นพบ

5) ผู้เรียนจะได้รับการฝึกให้รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ วิเคราะห์ และสรุปด้วยตนเอง

ดังนี้

จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 163) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย

- 1) จะทำให้นักเรียนเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งและจำได้นาน
- 2) ฝึกให้นักเรียนคิดตามตรรกศาสตร์และหลักวิทยาศาสตร์
- 3) ทำให้นักเรียนเข้าใจในปัญหาและรู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้องตามหลัก

จิตวิทยา

ดังนี้

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 142) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัย

- 1) นักเรียนเข้าใจได้ดีและจดจำได้นานเพราะลงมือกระทำ
- 2) นำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมได้ภายหลัง
- 3) ได้ฝึกการใช้ความคิด
- 4) รู้จักวิธีทำงานที่ถูกต้อง

ด้วยตนเอง

ทศนา แคมมณี (2544 : 39) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนสามารถค้นพบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำได้ดี

2) เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ อันเป็นเครื่องมือสำคัญของการเรียนรู้

3) เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนได้ทั้งเนื้อหาความรู้ (ได้แก่หลักการ แนวคิด ฯลฯ) และกระบวนการ (ได้แก่กระบวนการคิด) ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ได้

ไสว พิทขาว (2544 : 96) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบอุปนัยดังนี้

1) ผู้เรียนจะได้ฝึกความรอบคอบในการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ ลักษณะของสิ่งต่าง ๆ

2) ผู้เรียนได้สรุปความรู้เป็นกฎเกณฑ์ด้วยตนเอง

3) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่เรียนอย่างแจ่มแจ้งและจำได้ เพราะเป็น
สิ่งที่คิดเองจนเกิดความเข้าใจและสรุปได้ด้วยตนเอง

1.4.2 ข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัย

วิธีสอนแบบอุปนัยไม่สามารถใช้สอนคณิตศาสตร์ได้ทุกเนื้อหา และ
ไม่สามารถสอนนักเรียนได้ทุกระดับชั้น มีผู้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัยไว้ดังนี้

ยูพิน พิพิศกุล (2530 : 86) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัย
ดังนี้

- 1) ไม่เหมาะสำหรับเนื้อหาทุกเรื่อง
- 2) ถ้าผู้สอนยกตัวอย่างไม่เพียงพอจะไม่ได้ผลสมบูรณ์
- 3) ผู้สอนทุกคนอาจไม่สามารถใช้วิธีสอนแบบนี้
- 4) ถ้าเรื่องยาวเกินไปก็ทำให้ผู้เรียนเสียเวลา

จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 163) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอน
แบบอุปนัยดังนี้

- 1) ไม่เหมาะสมที่จะใช้สอนวิชาที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพ
- 2) ใช้เวลามากอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่าย
- 3) ทำให้บรรยากาศการเรียนเป็นทางการมากเกินไป
- 4) ครูต้องเข้าใจเทคนิควิธีสอนแบบนี้อย่างดีจึงจะได้ผลสัมฤทธิ์

ในการสอน

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 142) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอน

แบบอุปนัย ดังนี้

- 1) เหมาะสำหรับบางวิชาเท่านั้นไม่เหมาะกับวิชาที่มีคุณค่า
- 2) ต้องมีความเข้าใจเทคนิควิธีสอนแบบนี้อย่างดี
- 3) บางครั้งใช้เวลามากเกินไปทำให้เบื่อหน่าย
- 4) มักทำให้บทเรียนมีพิธีรีตองมากเกินไป

ทางสุนทรียศาสตร์

ทิสนา แคมมณี (2544 : 39-40) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอน

แบบอุปนัย ดังนี้

- 1) เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลาค่อนข้างมาก

2) เป็นวิธีสอนที่อาศัยตัวอย่างที่ดีหากผู้สอนขาดความเข้าใจในการเตรียมตัวอย่างที่ครอบคลุมลักษณะที่สำคัญ ๆ ของหลักการแนวคิดที่สอน การสอนจะไม่ประสบผลสำเร็จ

3) เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนจะต้องคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง หากผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานในการคิดและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอาจไม่เกิดผลสัมบูรณ์ตามต้องการ

ไสว พักขาว (2544 : 96) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบอุปนัย ดังนี้

- 1) ไม่เหมาะกับวิชาทางด้านศิลปะที่เน้นด้านสุนทรียภาพ
- 2) ใช้เวลามาก
- 3) ไม่เหมาะกับเนื้อหาที่เข้าใจยากเพราะผู้เรียนอาจสรุปกฎเกณฑ์เองไม่ได้

- 4) ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเทคนิคที่จะนำมาเสริมให้ผู้เรียนสรุปความรู้เองได้ไม่เช่นนั้นการสอนจะไม่ได้ผล ครูจะต้องเป็นฝ่ายบอกความรู้เอง

สรุปได้ว่าวิธีสอนแบบอุปนัยมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ข้อดีคือ เป็นวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกสังเกต วิเคราะห์และสรุปกฎหรือหลักการด้วยตนเอง จึงเรียนด้วยความเข้าใจและจดจำได้นาน ข้อจำกัดคือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามากไม่เหมาะกับปัญหาทุกเรื่อง ถ้าครูขาดความเข้าใจในการเตรียมตัวอย่าง การสอนอาจไม่ประสบผลสำเร็จ

2. วิธีสอนแบบนิรนัย

2.1 ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัย

วิธีสอนแบบนิรนัย มาจากภาษาอังกฤษว่า Deductive Method มีผู้ใช้ภาษาไทยหลายคำเช่น วิธีสอนแบบนิรนัย วิธีสอนแบบอนุนัย วิธีสอนแบบอนุมาน ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่าวิธีสอนแบบนิรนัย มีผู้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 81) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัย ว่า วิธีสอนแบบนิรนัยเป็นวิธีสอนที่ตรงกันข้ามกับวิธีสอนแบบอุปนัย เพราะวิธีสอนแบบอุปนัยเริ่มต้นด้วยการยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างเพื่อสังเกตรูปแบบแล้วนำไปสู่ข้อสรุปเป็นนัยทั่วไป ส่วนวิธีสอนแบบนิรนัยนั้นเริ่มต้นจากการนำนัยทั่วไป กฎ หรือสูตรที่ทราบอยู่แล้ว นำมาใช้เพื่อที่จะแก้ปัญหาเรื่องใหม่และเกิดข้อสรุปอันใหม่ขึ้น

จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 163) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัยว่า เป็นวิธีสอนที่เริ่มจากกฎหรือหลักการต่าง ๆ แล้วให้นักเรียนหาหลักฐาน เหตุผล มาพิสูจน์ยืนยัน วิธีสอนแบบนี้ฝึกหัดให้นักเรียนเป็นคนมีเหตุผล ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ให้เห็นจริง เสียก่อน

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 139) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัยว่า วิธีสอนแบบนิรนัยเป็นวิธีสอนที่เริ่มจากหลักการ กฎเกณฑ์ สูตร นิยาม ทฤษฎี หรือความจริง โดยทั่วไปก่อน แล้วจึงทำการพิสูจน์ทดลองให้เห็นจริง หรือเป็นวิธีสอนที่สอนจากกฎไปหาตัวอย่าง หรือสอนจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย

ทิสนา แคมมณี (2544 : 31) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัยว่า เป็นวิธีสอนที่สอนจากหลักการไปสู่ตัวอย่างย่อย ๆ

ไสว พิกขาว (2544 : 96) ได้ให้ความหมายของวิธีสอนแบบนิรนัยว่า เป็นวิธีสอนที่เริ่มจากกฎเกณฑ์หรือหลักการต่าง ๆ แล้วหาเหตุผลมาพิสูจน์ยืนยัน วิธีสอนแบบนี้จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนมีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์กฎเกณฑ์หรือหลักการที่ได้เรียนรู้ เสียก่อน

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบนิรนัยเป็นวิธีสอนที่สอนจากหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปสู่ตัวอย่างย่อย ๆ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักการหรือกฎเกณฑ์เหล่านั้น ได้ดีขึ้น

2.2 จุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัย

มีผู้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 163) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้

- 1) ใช้สอนเมื่อต้องการแก้ปัญหาหายาก ๆ โดยใช้กฎหรือสูตรที่เรียนมาแล้ว
- 2) ผู้เรียนจะตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้จะต้องพิสูจน์ความจริง หรือ

วิเคราะห์ให้เสร็จสิ้นเสียก่อน

จำเนียร ศิลปวานิช (2538 : 163) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้ ให้นักเรียนรู้จักใช้กฎ สูตร และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาช่วยในการแก้ปัญหา ไม่ตัดสินใจในการทำงานอย่างง่าย ๆ จนกว่าจะพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน

ทิสนา แคมมณี (2544 : 31) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้ เป็นวิธีสอนที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลักการและสามารถนำหลักการดังกล่าวไปใช้ได้

ไสว พิกขาว (2544 : 96) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

1) เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักนำกฎ สูตรและหลักการต่าง ๆ ไปอ้างอิงใช้ในการ
แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล

2) เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผลมาประกอบการพิสูจน์องค์ความรู้ต่าง ๆ
ก่อนการตัดสินใจเชื่อว่าถูกต้อง

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบนิรนัยเป็นวิธีสอนที่สอนให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักการ
หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ แล้วสามารถนำหลักการหรือกฎเกณฑ์เหล่านั้น ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

2.3 ขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัย

วิธีสอนแบบนิรนัยมีลำดับขั้นตอนที่ตรงข้ามกับวิธีสอนแบบอุปนัย มีผู้กล่าวถึง
ขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัยไว้ ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 81) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้

- 1) กำหนดนัยทั่วไป
- 2) ตรวจสอบนัยทั่วไป
- 3) นำนัยทั่วไปไปใช้

จำเนียร ศิลพานิช (2538 : 164) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้

1) **ขั้นอธิบายปัญหา** ระบุสิ่งที่สอนในแง่ของปัญหาเพื่อช่วยให้นักเรียน
เกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ ปัญหาจะต้องเกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริงของชีวิตและเหมาะสมกับ
วุฒิภาวะของนักเรียน

2) **ขั้นอธิบายข้อสรุป** ได้แก่การนำเอาข้อสรุป กฎ หรือนิยามมากกว่า
1 อย่าง มาอธิบายเพื่อให้นักเรียนได้เลือกใช้ในการแก้ปัญหา

3) **ขั้นตกลงใจ** เป็นขั้นที่นักเรียนเลือกข้อสรุป กฎ หรือนิยามที่จะนำมาใช้
ในการแก้ปัญหา

4) **ขั้นพิสูจน์หรืออาจเรียกว่าขั้นตรวจสอบ** เป็นขั้นที่สรุปคำหรือนิยามว่า
เป็นความจริงหรือไม่ โดยการปรึกษาครู ค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ และจากการทดลองข้อสรุปที่ได้
พิสูจน์ว่าเป็นความจริงจึงจะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 139) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

1) **ขั้นเตรียม** เตรียมบทเรียน เตรียมการสอน และการเร้าความสนใจ
ของนักเรียนเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน

2) ชั้นอธิบายหลักเกณฑ์หรือกฎ ครูจะนำทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ คำนียาม หรือสูตร ฯลฯ มานำเสนอ

3) ชั้นยกตัวอย่างหรือทดลองพิสูจน์ให้เห็นจริงและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ด้วย เช่น ให้นักเรียนยกตัวอย่างเพิ่มเติมหรือกระทำการทดลองพิสูจน์ด้วยตนเอง

4) ชั้นสรุป นักเรียนสามารถสรุปได้ว่ากฎเกณฑ์หรือทฤษฎีที่ครูนั้นอธิบาย เป็นความจริงทุกประการ ข้อสรุปที่ได้นับว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้อง

5) ชั้นนำไปใช้ ครูให้นักเรียนนำกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีที่พิสูจน์ให้เห็นจริง แล้วนำไปใช้ในการทำแบบฝึกหัดเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะดียิ่งขึ้น

ทิสนา แยมมณี (2544 : 31-32) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

1) ผู้สอนถ่ายทอดความรู้ ทฤษฎี หลักการ กฎ ข้อสรุปที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

2) ผู้สอนให้ตัวอย่างสถานการณ์ใหม่ที่หลากหลาย ที่สามารถนำความรู้ ที่ได้เรียนมาไปใช้

3) ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ นำความรู้ ความเข้าใจที่เกิดขึ้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

4) ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์และอภิปรายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

5) ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

ไสว พิทขาว (2544 : 97) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

1) ชั้นอธิบายปัญหา เป็นขั้นที่ครูระบุสิ่งที่จะสอนในรูปของปัญหาเพื่อช่วย ให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะหาคำตอบ ปัญหานั้นควรเกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและเหมาะสมกับ วุฒิภาวะของผู้เรียน

2) ชั้นอ้างหลักการ เป็นขั้นที่ครูนำหลักการ กฎ หรือทฤษฎีต่าง ๆ มาอ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

3) ชั้นอธิบาย เป็นขั้นที่ครูอธิบายความเป็นมาของหลักการ กฎหรือทฤษฎี ต่าง ๆ และขั้นตอนการนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

4) ชั้นตรวจสอบ เป็นขั้นที่ผู้เรียนตรวจสอบว่าหลักการที่นำมาอ้างนั้น สมเหตุสมผลหรือไม่ โดยอาจให้ผู้เรียนทดลอง ค้นคว้าจากตำราต่าง ๆ หรือขอคำแนะนำจากครู สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบนิรนัยมีขั้นตอนดังนี้

แนะนำให้เสนอหลักการ ครุณาเสนอหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้นักเรียน
ได้เรียนรู้

ขั้นยกตัวอย่างหรือตรวจสอบ ครุและนักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างเพิ่มเติมหรือ
ตรวจสอบหรือพิสูจน์หลักการหรือกฎเกณฑ์ให้เห็นจริง

ขั้นนำไปใช้ ให้นักเรียนฝึกนำหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในการทำ
แบบฝึกหัดเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะดียิ่งขึ้น

2.4 ข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัย

2.4.1 ข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัย

วิธีสอนแบบนิรนัยใช้สอนคณิตศาสตร์ในเนื้อหาที่ต้องการให้นักเรียน
นำหลักการหรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปใช้ มีผู้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัยไว้ดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 85) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

- 1) สั้นและไม่เสียเวลาเพราะใช้กฎหรือสูตรที่เคยเรียนมาแล้ว
- 2) ทำให้จำหลักการหรือกฎเกณฑ์ได้แม่นยำจากการนำไปใช้
- 3) มีการฝึกและการทบทวนมาก
- 4) เร็วและมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

ล่วงหน้า

จำเนียร ศิลพานิช (2538 : 164) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัย

ดังนี้

1) วิธีสอนแบบนี้เหมาะที่จะใช้สอนเนื้อหาวิชาที่ง่าย ๆ หรือ
หลักเกณฑ์ต่าง ๆ จะสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจความหมายได้ดี และเป็นวิธีสอนที่ง่ายกว่า
วิธีสอนแบบอุปนัย

2) ฝึกให้เป็นคนมีเหตุผลไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ โดยไม่มีการพิสูจน์
ให้เห็นจริง

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 139) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัย

ดังนี้

- 1) ง่ายและประหยัดเวลาในการสอน

- 2) ใช้สอนวิชาที่เนื้อหาง่าย ๆ หรือสอนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี
- 3) ช่วยให้นักเรียนเข้าใจหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดี
- 4) ครูไม่ต้องมีเทคนิคการสอนมาก

ทิสนา แคมมณี (2544 : 33) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

ไม่ยุ่งยาก

ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ

- 1) เป็นวิธีสอนที่ช่วยถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้อย่างรวดเร็วและ
- 2) เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนการนำทฤษฎี หลักการ
- 3) เป็นวิธีสอนที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนที่มีความสามารถหรือเรียนรู้เร็ว สามารถพัฒนาโดยไม่ต้องรอผู้เรียนที่ช้ากว่า

ไสว พักขาว (2544 : 98) ได้กล่าวถึงข้อดีของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

- 1) เป็นวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่มีกฎเกณฑ์ จะทำให้สามารถอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและใช้เวลาไม่มาก
- 2) เป็นวิธีที่ฝึกให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน

2.4.2 ข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัย

วิธีสอนแบบนิรนัยเป็นวิธีสอนที่ไม่เน้นการคิด เน้นแต่การจำ มีผู้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

ยุพิน พิพิธกุล (2530 : 86) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้

- 1) ทำให้ผู้เรียนที่เริ่มต้นเรียน เข้าใจสูตรที่เป็นนามธรรมได้ยาก
- 2) ผู้เรียนจะต้องจำสูตรมาใช้ซึ่งบางครั้งก็ไม่เข้าใจ ความจำจึงกลายเป็นเรื่องสำคัญ
- 3) ถ้าผู้เรียนลืมกฎหรือสูตรก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้

จำเนียร ศิลพานิช (2538 : 164) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัย ดังนี้

- 1) วิธีสอนแบบนิรนัยจะใช้สอนได้เฉพาะบางเนื้อหา ไม่ส่งเสริมคุณค่าในการแสวงหาความรู้และคุณค่าทางอารมณ์

2) เป็นการสอนที่นักเรียนไม่ได้เกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเอง เพราะครูกำหนดความคิดรวบยอดให้แต่เพียงฝ่ายเดียว

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2540 : 139) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

- 1) นักเรียนบางคนเข้าใจวิธีนี้ยาก
- 2) ถูกวิจารณ์ว่าเป็นวิธีที่สนับสนุนให้นักเรียนเดา
- 3) ใช้สอนได้ดีเฉพาะบางเรื่องและไม่ส่งเสริมคุณค่าในการแสวงหาความรู้และคุณค่าทางอารมณ์

ทิสนา แคมมณี (2544 : 33) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

- 1) เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมตัวอย่าง สถานการณ์ ปัญหาที่หลากหลาย มาให้ผู้เรียนได้ฝึกทำ
- 2) เป็นวิธีสอนที่ขึ้นกับความเข้าใจและความสามารถของผู้สอน ในการนำเสนอทฤษฎี หลักการ
- 3) เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนที่เรียนรู้ช้าอาจจะตามไม่ทันเพื่อนและเกิดปัญหาในการเรียนรู้

ไสว พักขาว (2544 : 98) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของวิธีสอนแบบนิรนัยดังนี้

- 1) ใช้สอนเฉพาะบางเนื้อหา
- 2) ไม่ส่งเสริมการแสวงหาความรู้
- 3) ผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้สร้างมโนทัศน์ (Concept) ในหลักการที่นำมาอ้างด้วยตนเองเพราะครูจะเป็นผู้กำหนดให้

สรุปได้ว่า วิธีสอนแบบนิรนัยมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ข้อดีคือ เป็นวิธีสอนที่ประหยัดเวลา เหมาะกับเนื้อหาง่าย ๆ ฝึกให้นักเรียนได้ใช้กฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหา ข้อจำกัดคือ เป็นวิธีสอนที่ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดด้วยตนเอง นักเรียนต้องจำสูตรมาใช้ ซึ่งบางครั้งนักเรียนไม่เข้าใจ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนแบบอุปนัยและวิธีสอนแบบนิรนัย ผู้วิจัยสนใจที่จะนำวิธีสอนทั้งสองวิธีมาใช้ในการเรียนการสอนโดยใช้กรอบความคิดของ ยุพิน พิพิธกุล จำเนียร ศิลปวานิช และบัญญัติ ชำนาญกิจ มาผสมผสานกันโดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียม เป็นการนำเข้าสู่บทเรียน โดยทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน

ขั้นสอน เป็นการนำเสนอตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนศึกษา พิจารณา

ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม ให้นักเรียนเปรียบเทียบและรวบรวมหัวข้อประกอบ

ที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน จากการที่ได้ศึกษา สังเกตและพิจารณาจากตัวอย่าง

ขั้นสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นักเรียนสรุปหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรจากตัวอย่างด้วยตนเอง

ขั้นใช้กฎเกณฑ์ นักเรียนและครูยกตัวอย่างเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนศึกษาวิธีนำหลักการ

กฎ นิยามหรือสูตรไปใช้

ขั้นนำไปใช้ นักเรียนนำหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรเหล่านั้นไปใช้ในการทำแบบฝึกหัด หรือใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ

3. การเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่ง ใช้ในการเรียนการสอนได้ทุกเนื้อหาวิชา เป็นการฝึกให้นักเรียนมีทักษะทางด้านสังคมและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลอื่น

3.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของนักเรียน มีการช่วยเหลือกัน และส่งเสริมให้ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีผู้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

สลาวิน (Slavin. 1987 : 8) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือหมายถึง การจัด การเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีสมาชิกประมาณ 3-5 คน แต่ละคน มีความสามารถในการเรียนแตกต่างกัน สมาชิกในกลุ่มจะรับผิดชอบงานของตนและช่วยเพื่อน สมาชิกต่อการเรียนรู้ที่ครูสอนและช่วยเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ด้วยเพื่อจะ ได้รับความสำเร็จ ร่วมกัน

จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1994) กล่าวว่า การเรียน แบบร่วมมือหมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการ เรียนรู้โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานร่วมกัน เพื่อเป้าหมายของกลุ่ม สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวม

มีการฝึกและใช้ทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผลงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานของสมาชิกแต่ละบุคคลในกลุ่ม สมาชิกต่างได้รับความสำเร็จร่วมกัน

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536 : 3) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการที่ครูจัดนักเรียนให้เป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 5-7 คน นักเรียนทุกคนช่วยเหลือกันในการเรียน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 174) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิก ที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ และความสำเร็จของกลุ่มโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะต้องร่วมรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

กู่เกียรติ แสงสวิทย์ (2545 : 11) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบหนึ่ง ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

อัสวชัย ลิ้มเจริญ (2546 : 9) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น เพศ ความสามารถทางการเรียน วัฒนธรรม ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกทุกคนของกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน คือความสำเร็จของกลุ่ม ซึ่งเป็นความสำเร็จของตนเองด้วย

สรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 3-5 คน สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน สมาชิกทุกคนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันและมีความรับผิดชอบทั้งของตนเองและของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

3.2 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือแตกต่างจากการเรียนแบบกลุ่ม การเรียนแบบกลุ่ม สมาชิกไม่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันไม่มีการสอนทักษะทางสังคม แต่การเรียนแบบร่วมมือ สมาชิก

มีความรับผิดชอบร่วมกันมีการสอนทักษะทางสังคม การเรียนแบบร่วมมือจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญที่แตกต่างจากการเรียนเป็นกลุ่ม องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกซ์. 2541 : 38-39) มีดังนี้

1) การพึ่งพาอาศัยกัน (Positive Interdependent) สมาชิกทุกคนมีหน้าที่และมีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด สมาชิกแต่ละคนรู้หน้าที่ของตนเองว่าต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในการเรียนครั้งนั้น ๆ และต้องรับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆ เสมอ สมาชิกทุกคนตระหนักดีว่าความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในกลุ่ม

2) การปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Interaction) การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือนี้ นักเรียนจะนั่งเรียนเป็นกลุ่มหันหน้าเข้าหากันเพื่อจะได้ซักถาม ตอบปัญหา อธิบายโต้ตอบซึ่งกันและกันให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ยอมรับเหตุผลของผู้อื่น ได้เถียงกันด้วยเหตุผลรู้จักสนับสนุนและกล่าวชมเชยผู้อื่น เป็นการฝึกทักษะพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม

3) หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล (Individual Accountability) สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบและจะต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเสมอ จะต้องสนับสนุนคอยให้กำลังใจแก่เพื่อนสมาชิกในกลุ่มและรู้ว่าผลงานของกลุ่มจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีขึ้นอยู่กับความร่วมมือและความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน

4) ทักษะทางสังคม (Social Skills) นักเรียนบางคนไม่มีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องนี้มาก่อน อาจจะทำให้มีปัญหาบ้างในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ดังนั้นก่อนที่จะใช้การเรียนการสอนแบบนี้ ครูควรวางพื้นฐานนักเรียนให้มีทักษะในการทำงานกลุ่ม ดังนี้ ทักษะการจัดกลุ่มฝึกการจัดกลุ่มอย่างรวดเร็วและทำงานในกลุ่มโดยไม่รบกวนกลุ่มอื่น ทักษะการทำงานกลุ่มเป็นทักษะเกี่ยวกับการทำงานในกลุ่มให้เกิดผลดี มีทักษะเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนความคิด การแสดงความคิดเห็น อธิบายโต้ตอบ แบ่งปันอุปกรณ์ และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน ทักษะการสร้างความรู้เป็นทักษะที่ใช้ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดตามลำดับขั้นอย่างมีเหตุผล

5) กระบวนการกลุ่ม (Group Processing) หลังจากที่ทำงานเป็นกลุ่มได้ระยะหนึ่ง สมาชิกแต่ละคนจะประเมินการทำงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม เพื่อที่จะรู้

ข้อบกพร่องและสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข และวางเป้าหมายในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไปให้ดี และมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือได้แก่ การพึ่งพาอาศัยกัน การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ละคนมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทำให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นกลุ่ม มีการประเมินผลการทำงานของตนเองและของกลุ่ม ทำให้รู้ข้อบกพร่องเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไป

3.3 ขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมหลายขั้นตอนเพื่อให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ (วัตินาพร กระจับทุกษ์, 2541 : 40) มีดังนี้

ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่ม แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แจกจุดประสงค์ของบทเรียน การทำกิจกรรมร่วมกันและการฝึกฝนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นสอน นำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูลและมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ

ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มย่อยโดยที่แต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะได้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมเช่น แบบ Jigsaw, TGT, STAD, TAI, GL, LT, CO-op CO-op เป็นต้น ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งเทคนิคที่ใช้แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือหลาย ๆ เทคนิคประกอบกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน

ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ตรวจสอบว่า ผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไรเน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคล ในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ยังขาดตกบกพร่องต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้

ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินการทำงานของกลุ่ม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียนถ้ามีสิ่งที่ยังขาดตกบกพร่องต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้ การทำงานกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของงานและอะไรคือสิ่งที่ต้องปรับปรุง

สรุปว่า ขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือมีดังนี้ ขั้นเตรียม ขั้นสอน ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ ขั้นสรุปและประเมินการทำงานของกลุ่ม

3.4 เทคนิคที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม เทคนิคที่ใช้แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน เทคนิคที่ใช้ในการเรียนแบบร่วมมือ (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2541 : 42-43) มีดังนี้

1) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ (Student Teams and Achievement Divisions : STAD) เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนเรื่องที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน มีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียว เช่น คณิตศาสตร์ การใช้ภาษา ภูมิศาสตร์ ฯลฯ ในการจัดกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนคละกันไป ทั้งเก่ง ปานกลาง อ่อน อยู่ด้วยกันเพื่อร่วมกันเรียนและร่วมกันทำงาน ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย (1) ครูสอนบทเรียน (2) นักเรียนในกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ร่วมกันทำงานกลุ่มตามที่ครูกำหนดให้ ซักถาม ตรวจสอบซึ่งกันและกัน (3) นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยเป็นรายบุคคล (4) หลังจากครูตรวจแบบทดสอบนำคะแนนของสมาชิกทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมสูงสุดจะได้รับคำชมเชย

2) กลุ่มร่วมมือแข่งขัน (Team-Games-Tournaments : TGT) มีลักษณะเหมือนกับเทคนิคการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ในทุกด้านต่างกันที่มีการใช้การแข่งขันแทนการทดสอบเป็นการเรียนที่มีการใช้เกมและการแข่งขัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม ขั้นตอนของกิจกรรมประกอบด้วย (1) ครูเสนอบทเรียน (2) กลุ่มศึกษางาน รับผิดชอบร่วมกัน ช่วยเหลือกัน (3) การแข่งขันให้เล่นเกมการแข่งขันทางวิชาการ โดยให้ตัวแทนกลุ่มที่มีความสามารถใกล้เคียงกันมาแข่งขันกัน (4) นำคะแนนการแข่งขันของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

3) กลุ่มร่วมมือช่วยเหลือ (Team Assisted Individualization : TAI) กิจกรรมนี้เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลมากกว่าการเรียนรู้ในลักษณะกลุ่ม เหมาะสำหรับการสอนคณิตศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนจะคล้ายคลึงกับเทคนิค STAD และ TGT แต่ในเทคนิคนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะเรียนรู้และทำงานตามระดับความสามารถของตน เมื่อทำงานในส่วนของตนเสร็จแล้วจะไปจับคู่หรือเข้ากลุ่มทำงาน ในการทดสอบนักเรียนต่างคนต่างทำ นำคะแนนการทดสอบของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่มหรือใช้คะแนนเฉลี่ย (กรณีจำนวนคนแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน) ครูเสริมแรงโดยการให้รางวัลกลุ่มที่ได้คะแนนสูงสุด

4) ปริศนาความคิด (Jigsaw) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ระหว่างเพื่อนในกลุ่ม เทคนิคนี้ใช้กันมากในรายวิชาที่ผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาวิชาจากตำราเรียน (เช่น สังคมศึกษา ภาษาไทย) ในการจัดกิจกรรมจะแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม เช่นเดียวกับกลุ่มสัมฤทธิ์ ทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน ครูแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่าจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม และมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละหัวข้อ สมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหัวข้อเดียวกันร่วมกันศึกษา จากนั้นแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่ออธิบายหัวข้อที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟังเพื่อให้เพื่อนทั้งกลุ่มได้รู้เนื้อหาครบทุกหัวข้อ ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบซึ่งถามเกี่ยวกับบทเรียนทั้งหมด

5) ปริศนาความคิด 2 (Jigsaw II) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นจากเทคนิคเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนช่วยเหลือกันและพึ่งพากันในกลุ่มมากขึ้น กระบวนการของ Jigsaw II เหมือนเดิมทุกประการเพียงแต่ในช่วงการประเมินผลครูจะนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม กลุ่มที่ได้คะแนนรวมหรือค่าเฉลี่ยสูงสุดจะติดประกาศไว้ที่ป้ายประกาศของห้อง

นอกจากนี้ยังมีเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบอื่น ๆ ที่ไม่ต้องใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละคาบ อาจใช้ในขั้นนำ สอดแทรกในขั้นสอนตอนใด ๆ ก็ได้ หรือใช้ในขั้นสรุปหรือขั้นทบทวน เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือดังกล่าว (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2544 : 12-15, บัญญัติ ชำนาญกิจ, 2540 : 192) มีดังนี้

6) คิดเดี่ยว- คิดคู่- คิดเป็นกลุ่ม (Think-Pair-Square) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน ครูตั้งปัญหาหรือคำถามให้นักเรียนตอบ นักเรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบเองแล้วนำคำตอบของตนไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นนำมาอภิปรายกับเพื่อนในกลุ่ม

7) คิดเดี่ยว- คิดคู่- ร่วมกันคิด (Think-Pair-Share) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน ครูตั้งปัญหาหรือคำถามให้นักเรียนตอบ นักเรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบเอง จับคู่ผลัดกันอภิปรายผลัดกันตอบ นำคำตอบมาเล่าให้เพื่อนทั้งชั้นฟัง

8) คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-6 คน ให้นักเรียนจับคู่กันทำงาน คนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะวิธีแก้ปัญหา อีกคนหนึ่งทำหน้าที่แก้ปัญหาเสร็จปัญหาที่ 1 แล้วให้เปลี่ยนหน้าที่กัน เมื่อเสร็จครบ 2 ปัญหาแล้วให้นำคำตอบมาตรวจสอบกับคำตอบของคู่อื่นในกลุ่ม

9) ทำเป็นกลุ่ม-ทำเป็นคู่-และทำคนเดียว (Team-Pair-Solo) เป็นเทคนิคที่เมื่อครูกำหนดปัญหาหรือ โจทย์ หรืองานให้ทำแล้ว สมาชิกจะทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มจนทำงานได้สำเร็จ แล้วจากนั้นจะแบ่งสมาชิกเป็นคู่ให้ทำงานร่วมกันเป็นคู่จนงานสำเร็จ แล้วถึงขั้นสุดท้ายให้สมาชิกแต่ละคนทำงานเดี่ยวจนสำเร็จ

เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือได้รับการพัฒนามาหลายรูปแบบแต่ยังคงมีลักษณะสำคัญร่วมกันคือ มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 4-6 คน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน สิ่งเหล่านี้จะให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนและยังทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย แต่ละเทคนิคครูสามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสภาพของห้องเรียนเพื่อจะทำการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากที่สุด

สาเหตุที่ทำให้การสอนโดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือใช้ได้ผลดี จากผลการวิจัยของจอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1987 : 12-13) ได้สรุปสาเหตุไว้ดังนี้

- 1) เด็กเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดีจะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของเด็กอธิบายให้เพื่อนฟังได้ และทำให้เพื่อนเข้าใจดีขึ้น
- 2) เด็กที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟังจะเข้าใจบทเรียน ได้ดีขึ้น ครูทุกคนทราบข้อนี้ก็คือ ยิ่งสอนยิ่งเข้าใจบทเรียนที่ตนเองสอนได้ดียิ่งขึ้น
- 3) การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัวทำให้เด็กได้รับความเอาใจใส่ และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น
- 4) เด็กทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพราะครูคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่ม
- 5) เด็กทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตนมีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้น ทุกคนต้องพยายามอย่างเต็มที่ที่จะคอยอาศัยเพื่อนอย่างเดียวยังไม่ได้
- 6) เด็กทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคม มีเพื่อนร่วมกลุ่มและเป็นการเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมงานซึ่งจะเป็นประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริง
- 7) เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะการปฏิบัติงานร่วมกันนั้น ก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานหรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
- 8) เด็กเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้นเพราะเขาจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้เรียนหรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตนเพราะเขามีหน้าที่ต่อสังคมด้วย

9) ในการตอบคำถามในห้องเรียนถ้าหากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ เมื่อทำงานเป็นกลุ่ม เด็กจะช่วยเหลือซึ่งกันและกันถ้าหากตอบผิดก็ถือว่าตอบผิดทั้งกลุ่ม คนอื่น ๆ อาจจะช่วยเหลือบ้าง เด็กในกลุ่มจะมีความผูกพันกันมากขึ้น

นอกจากนี้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือยังใช้ได้ดีกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ดังที่ จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson. 1989 : 235-237) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้การเรียนแบบร่วมมือใช้ได้เป็นอย่างดีกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ดังนี้

1) มโนคติและทักษะทางคณิตศาสตร์สามารถเรียนได้ดีในกระบวนการที่เป็นพลวัต (Dynamic Process) ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การเรียนคณิตศาสตร์ควรเป็นลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมมากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้ตอบรับความรู้ การสอนคณิตศาสตร์โดยปกติอยู่บนพื้นฐานที่ว่า นักเรียนเป็นผู้คอยดูดซับข้อมูลความรู้จากการฝึกซ้ำ และจากการให้แรงเสริม การมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแข็งขันเป็นการท้าทายทางสมองสำหรับนักเรียนทุกคน และการอยากรู้ อยากเห็นจะช่วยกระตุ้นให้มีการอภิปรายกับคนอื่น

2) การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็นการอาสาซึ่งกันและกัน (Interpersonal Enterprise) การพูดผ่านปัญหาทางคณิตศาสตร์กับเพื่อนช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างชัดเจนว่าจะแก้ปัญหาให้ถูกต้องได้อย่างไร การอธิบายยุทธวิธีการแก้ปัญหา ให้เหตุผลและวิเคราะห์ปัญหา กับเพื่อนจะทำให้เกิดการหยั่งรู้ (Insight) มีวิธีการให้เหตุผลระดับสูงและเกิดการเรียนรู้ระดับสูง ในกลุ่มย่อยนักเรียนมีความสะดวกในการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่าการอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น

3) การเรียนเป็นกลุ่มมีโอกาสร่วมมือในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในโครงสร้างของการแข่งขันและการเรียนรายบุคคล นักเรียนไม่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะทำให้นักเรียนหลีกเลี่ยงการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ปัญหาและเลือกยุทธวิธีร่วมกับผู้อื่น ในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลก็จะเป็นแบบไม่เต็มใจหรือให้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์

4) การร่วมมือส่งเสริมความสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์มากกว่าการแข่งขันและการเรียนรายบุคคล การเรียนแบบร่วมมือส่งเสริมการค้นพบ การเลือกใช้ยุทธวิธี การให้เหตุผลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแนวคิดใหม่ การถ่ายโยงยุทธวิธีทางคณิตศาสตร์และข้อเท็จจริงกับปัญหาย่อย ๆ ไปสู่รายบุคคล

5) การทำงานร่วมมือกัน นักเรียนจะเพิ่มความมั่นใจในความสามารถทางคณิตศาสตร์ของตนเอง เป็นการสนับสนุนให้เกิดความพยายามในการเรียนรู้ โนมติ กระบวนการและยุทธวิธีทางคณิตศาสตร์ นอกจากนี้นักเรียนที่ทำงานร่วมกันในกลุ่มมีแนวโน้มที่จะชอบและเห็นคุณค่าของแต่ละคนและเห็นความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของคนอื่น มีความสัมพันธ์กันทางบวกระหว่างเพื่อน เกิดการเรียนรู้ในระดับสูง ตระหนักในคุณค่าของตนเอง (Self-esteem) เกิดการยอมรับความสามารถของตนเองในการแก้ปัญหา

6) การเลือกรายวิชาเรียนและการเลือกอาชีพ เพื่อนมีอิทธิพลสูงต่อนักเรียน หากมีนักเรียนบางคนในชั้นเลือกวิชาเรียนไม่เหมาะสมกับตัวเอง การช่วยเหลือให้เขาได้พัฒนาจะเกิดขึ้น ในสถานการณ์การเรียนแบบร่วมมือกันนักเรียนมีแนวโน้มที่ชอบและสนุกกับการเรียนคณิตศาสตร์มากกว่า และได้รับการกระตุ้นอย่างต่อเนื่องในการเรียน ความสำเร็จที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของนักเรียนในการแก้ปัญหาก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ โนมติและการวิเคราะห์มากขึ้น ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นในการอธิบาย อธิบาย และวางแผนในการเรียนรู้สถานการณ์ใหม่ เป็นการเพิ่มความสามารในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ การสนับสนุนกัน การช่วยเหลือกัน และการเชื่อมโยงกันภายในกลุ่มแบบร่วมมือ มีผลทางบวกต่อความสัมพันธ์ในกลุ่ม ต่อเจตคติเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ และความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence)

เดวิดสัน (Davidson, 1990 : 4-5 อ้างถึงใน ศรีภรณ์ ณะวงษ์ษา, 2542 : 20-21)

ผู้อำนวยการ โครงการ โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งตั้งอยู่ที่ศูนย์วิจัย โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์ ได้กล่าวถึงความเหมาะสมของการสอน โดยใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือในการสอนคณิตศาสตร์ไว้ดังนี้

1) การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์จะต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ชักถามปัญหากันอย่างอิสระ อธิบายให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้เข้าใจถึงแนวความคิดและมโนคติของตนเอง ให้กระตือรือร้น ตลอดจนได้แสดงความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเขา

2) การเรียนเป็นกลุ่มย่อย เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์ นักเรียนภายในกลุ่มจะไม่มีการแข่งขันกันในการแก้ปัญหาซึ่งปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มนั้น จะช่วยให้นักเรียนทุกคนเรียนรู้ โนมติและยุทธวิธีในการแก้ปัญหาได้

3) คณิตศาสตร์แตกต่างไปจากวิชาอื่นในแง่ที่ครูสามารถประมาณเวลาได้ว่า ในการแก้ปัญหาแต่ละข้อควรใช้เวลานานเท่าไร และเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งในการอภิปรายกลุ่มเพื่อหาคำตอบที่พิสูจน์ได้จริง โดยที่นักเรียนสามารถโน้มน้าวเพื่อนให้ยอมรับได้โดยใช้เหตุผลประกอบ

4) ปัญหาทางคณิตศาสตร์แต่ละปัญหาสามารถแก้ได้หลายวิธี และนักเรียนก็สามารถอภิปรายถึงข้อดีและข้อเสียของการหาคำตอบนั้นได้

5) นักเรียนสามารถช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับความจริงที่เป็นพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ (Basic Fact) และกระบวนการการคิดคำนวณที่จำเป็น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในแง่ที่ตื่นเต้นและท้าทายทางคณิตศาสตร์ได้เช่น เกม ปริศนา หรือการอภิปรายปัญหา

6) ในขอบเขตของวิชาคณิตศาสตร์เต็มไปด้วยความคิดที่ท้าทายและตื่นเต้นจะทำให้มีการอภิปรายถึงข้อดีข้อเสีย ผู้ที่เรียน โดยการพูดคุย การฟัง การอธิบายและการคิดร่วมกับผู้อื่นก็สามารถเรียนรู้ได้ดีเช่นเดียวกันกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7) คณิตศาสตร์เปิดโอกาสอย่างมากในการสร้างความคิด ค้นคว้าในสถานการณ์ต่าง ๆ มีการคาดคะเนและตรวจสอบด้วยข้อมูล การตั้งปัญหาเพื่อกระตุ้นให้สนใจ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และมีการแก้ปัญหาที่แปลกใหม่ซึ่งไม่เคยพบเห็นมาก่อน ความพยายามของนักเรียนแต่ละคนในการหาคำตอบจากปัญหาเดียวกันจะทำให้เกิดความก้าวหน้าทีละน้อย และเป็นประสบการณ์ที่มีค่า

การเรียนแบบร่วมมือเหมาะสำหรับใช้กับคณิตศาสตร์เพราะในการเรียนคณิตศาสตร์บางครั้งไม่สามารถแก้ปัญหาตามลำพังได้ ถ้ามีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ มีความมั่นใจ สามารถแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ไม่เครียด เรียนอย่างสนุกสนาน ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อคณิตศาสตร์

สรุปได้ว่า เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือมีอย่างหลากหลายในการใช้แต่ละครั้งจะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือแบบคิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดเป็นกลุ่ม และคู่ตรวจสอบ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิคนี้เหมาะที่จะใช้สอนคณิตศาสตร์เพราะในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์บางครั้งนักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาโดยลำพังได้ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเรียน ถ้ามีการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยกันคิดช่วยกันแก้ปัญหาทำให้เกิดความเข้าใจสามารถแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น นักเรียนจะเกิดความสนุก มีความกระตือรือร้นในการเรียนทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและยังช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนอีกด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย โดยนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งมี 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียม เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน

ขั้นสอน เป็นการนำเสนอตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างให้นักเรียนศึกษา พิจารณา
 ขั้นเปรียบเทียบและรวบรวม ให้นักเรียนเปรียบเทียบและรวบรวมหัวข้อประกอบ
 ที่คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน จากการที่ได้ศึกษา สังเกตและพิจารณาจากตัวอย่าง
 ขั้นสรุปเป็นกฎเกณฑ์ นักเรียนสรุปหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรจากตัวอย่างด้วยตนเอง
 ขั้นใช้กฎเกณฑ์ นักเรียนและครูยกตัวอย่างเพิ่มเติมให้นักเรียนศึกษาวิธีนำหลักการ
 กฎ นิยามหรือสูตรไปใช้
 ขั้นนำไปใช้ นักเรียนนำหลักการ กฎ นิยามหรือสูตรเหล่านั้นไปใช้ในการทำแบบฝึกหัด
 หรือใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ
 โดยนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบ คิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดเป็นกลุ่ม และคู่ตรวจสอบ
 มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงการสังเคราะห์วิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบนิรนัย และเทคนิคการเรียนรู้
 แบบร่วมมือ เป็นวิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

วิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย	เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ	กิจกรรมการเรียนการสอน
1. ขั้นเตรียม		ทบทวนความรู้เดิมโดยใช้การถาม ตอบ
2. ขั้นสอน 3. ขั้นเปรียบเทียบและ รวบรวม 4. ขั้นสรุปเป็นกฎเกณฑ์	คิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดเป็นกลุ่ม	นักเรียนทุกคนศึกษาตัวอย่าง จากการสอนของครู แล้วให้นักเรียน ศึกษาตัวอย่างจากบัตรกิจกรรม จากนั้นให้นักเรียนจับคู่กันศึกษา ตัวอย่างเพิ่มเติมจากบัตรกิจกรรมเพื่อ เปรียบเทียบ และรวบรวมหาสิ่งที่ คล้ายคลึงกันหรือเหมือนกัน จากตัวอย่าง แล้วให้นักเรียนแต่ละ กลุ่มศึกษาตัวอย่างจากบัตรกิจกรรม เพื่อหาข้อสรุป

5. ชั้นใช้กฎเกณฑ์		นักเรียนทุกคนศึกษาวิธีนำกฎหรือหลักการ ไปใช้จากการยกตัวอย่างของครู
6. ชั้นนำไปใช้	คู่ตรวจสอบ	นักเรียนในกลุ่มจับคู่ผลัดกันแก้ปัญหาจากใบงาน แล้วนำคำตอบมาตรวจสอบกับคำตอบของกลุ่มอื่นในกลุ่ม

เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

เจตคติ มาจากภาษาอังกฤษว่า Attitude มีผู้ใช้เป็นภาษาไทยหลายคำเช่น เจตคติ เจตคติทัศนคติ ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่าเจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งที่เป็นตัวโน้มน้าวพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก ความรู้เรื่องเจตคติช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์มากยิ่งขึ้น เจตคติเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนของนักเรียนมาก ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาใด เรื่องใด ก็จะสนใจเรื่องนั้น และมีแนวโน้มว่านักเรียนจะประสบความสำเร็จในวิชาหรือเรื่องนั้น ๆ ได้ ดังนั้นครูจึงควรกล่อมเกลาและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียนให้กับนักเรียนอยู่เสมอ (ดวงหทัย แสงวิริยะ. 2544 : 45)

1. ความหมายของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

1.1 ความหมายของเจตคติ

มีผู้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

กูด (Good. 1963 : 417) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างต่อบุคคล หรือสิ่งใด ๆ เช่น รักเกลียด หรือกลัว หรือไม่พอใจมากน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น

เทอร์สโตน (Thurstone. 1971 อ้างถึงใน ชาติชาย ม่วงปฐม. 2539 : 48) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นการแสดงออกทางด้านผลรวมของความโน้มเอียงและความรู้สึกที่เกิดขึ้นอยู่ในใจมาก่อน เป็นความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

อัญชลี บุญถนอม (2542 : 25) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ และความรู้สึกดังกล่าว จะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเช่น เป็นไปในทางบวกคือเห็นด้วย ชอบ พอใจ หรือในทางลบคือ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ ไม่พอใจ

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2544 : 84) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังจากมีประสบการณ์ในสิ่งนั้น และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่จะสนองต่อสิ่งเร้านั้น ไปทางใดทางหนึ่งหรือในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

ดวงหทัย แสงวิริยะ (2544 : 46) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความพร้อมของประสาท ร่างกายและจิตใจหรือความโน้มเอียงของจิตใจหรือความรู้สึก อารมณ์ หรือสภาพจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแสดงออกมาในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้มีผลมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์หรือความเชื่อ เมื่อเกิดขึ้นแล้วอยู่ก่อนข้างคงทน สามารถเปลี่ยนแปลงได้และแสดงออกมาให้เห็นได้

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า เจตคติหมายถึง ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นความรู้สึกทั้งในด้านบวกหรือด้านลบซึ่งจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปของความชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์

1.2 ความหมายของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์

มีผู้ให้ความหมายของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ดังนี้

บลูม (Bloom. 1971 : 15-18) กล่าวว่าเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เป็นความรู้สึก ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์

ยูนิน พิพิธกุล (2536 : 13) กล่าวว่าเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เป็นมโนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ ถ้าเป็นทางบวกก็จะเกิดแรงจูงใจแต่ถ้าเป็นทางลบก็อาจจะหมดกำลังใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

อัสวชัย ลิ่มเจริญ (2546 : 28) กล่าวว่าเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ เป็นความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งถ้าเป็นทางบวกก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน แต่ถ้าเป็นทางลบก็จะทำให้หมดกำลังใจในการเรียน

สรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์เป็นความรู้สึกต่อวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความชอบหรือไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์

2. ลักษณะของเจตคติ

เจตคติเป็นสภาพทางจิตใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันเนื่องมาจากประสบการณ์ ผู้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดเขาจะยอมรับและยอมรับสิ่งนั้น ในการเรียนการสอนหากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ผู้เรียนย่อมอยากที่จะเรียนวิชานั้นซึ่งอาจจะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น เจตคติเป็นสิ่งที่สามารถสร้างและส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้โดยใช้วิธีที่เหมาะสม (วิชิต สุรัตน์เมืองชัย. 2527 : 20 อ้างถึงใน อัญชลี บุญถนอม. 2542 : 25) มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคตินี้

ชอว์และไรท์ (Shaw and Wright. 1967 : 13-14) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ 6 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินมโนภาพของเจตคติแล้วเกิดเป็นพฤติกรรมแรงจูงใจ เจตคติเป็นเพียงความรู้สึกโน้มเอียงจากการประเมินยังไม่ใช่พฤติกรรม ตัวเจตคติเองไม่ใช่แรงจูงใจแต่เป็นตัวการทำให้เกิดแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรม

ประการที่ 2 เจตคติเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นตามแนวของทิศทางตั้งแต่บวกจนถึงลบ

ประการที่ 3 เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด

ประการที่ 4 เจตคติขึ้นอยู่กับเป้าเจตคติหรือกลุ่มสิ่งเร้าเฉพาะอย่าง สิ่งเร้าทั้งหลาย อาจเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถาบัน มโนภาพ อุดมการณ์ อาชีพ หรือสิ่งอื่น ๆ ก็ได้

ประการที่ 5 เจตคติมีค่าสัมพันธภาพในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม นั่นคือกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกันเจตคติจะมีความสัมพันธ์กันสูง กลุ่มที่มีลักษณะต่างกันเจตคติจะมีความสัมพันธ์กันต่ำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีเจตคติดีต่อสิ่งเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กันด้วย

ประการที่ 6 เจตคติมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก

แซ็กส์ (Sax. 1980 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 58-59)

ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 มีทิศทาง เจตคติมีทิศทางเพราะความรู้สึกของคนที่มีต่อเป้าหมายเจตคติ เป็นบวกและเป็นลบหรือชอบหรือไม่ชอบ

ประการที่ 2 มีความเข้มข้น เจตคติเป็นความรู้สึกต่อเนื่องตั้งแต่บวกถึงลบ ถ้าเป็นบวกก็จะมีตั้งแต่บวกน้อย ๆ จนถึงบวกมาก ๆ ถ้าเป็นลบก็จะมีตั้งแต่ลบมาก ๆ จนถึงลบน้อย ๆ ความมากน้อยของความรู้สึกนี้คือความเข้มข้นนั่นเอง

ประการที่ 3 มีการแผ่ซ่าน เจตคติมีลักษณะแพร่กระจายหรือแผ่ซ่านจากกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งได้

ประการที่ 4 มีความคงเส้นคงวา เจตคติเป็นความรู้สึกที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ เป็นความรู้สึกค่อนข้างคงที่

ประการที่ 5 มีความพร้อมที่จะแสดงออกเด่นชัด หมายถึงระดับขั้นของความเต็มใจหรือความพร้อมในการแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของเจตคติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของเจตคติเป็นเพียงความรู้สึก ไม่ใช่พฤติกรรม เกิดจากการเรียนรู้มีการแพร่กระจายจากกลุ่มหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งได้

3. องค์ประกอบของเจตคติ

มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

ไทรแอนดิส (Triandis, 1971 : 16 อ้างถึงใน อัญชลี บุญถนอม, 2542 : 27) และ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 3-4 อ้างถึงใน อัญชลี บุญถนอม, 2542 : 27) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติว่า องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ด้าน ดังนี้

(1) องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยประเมินผลสิ่งเร้านั้น ๆ

(2) องค์ประกอบด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) จัดเป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีภาวะความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นมีความรู้สึกในด้านบวกและลบตามลำดับ

(3) องค์ประกอบทางด้านปฏิบัติ (Behavioral Component) คือความพร้อมหรือความโน้มเอียงเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่สนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกที่ได้จากการประเมินผล

โรเซนเบิร์ก และโฮฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ 2543 : 59-60) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติว่า องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านสติปัญญา ประกอบไปด้วยความรู้ ความคิดและความเชื่อที่ผู้นั้นมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(2) ด้านความรู้สึกร เป็นความรู้สึกรหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(3) ด้านพฤติกรรม เป็นแนวโน้มของการจะกระทำหรือจะแสดงพฤติกรรม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมี 3 ด้านคือ ด้านสติปัญญา ด้านความรู้สึกร และด้านพฤติกรรม

สำหรับองค์ประกอบของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์นั้น ชาติชาย ม่วงปฐม (2539 : 134-138) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์มี 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการเพิ่มพูนความรู้ทางคณิตศาสตร์ (ด้านสติปัญญา)

(2) ด้านความพอใจในการเรียนคณิตศาสตร์ (ด้านความรู้สึกร)

(3) ด้านความพอใจที่จะทำงานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ (ด้านความรู้สึกร)

(4) ด้านความรู้สึกรมั่นใจในการใช้คณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย

(ด้านความรู้สึกร)

(5) ด้านความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการเรียน (ด้านพฤติกรรม)

จากการศึกษาเอกสารที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยจึงได้กำหนดองค์ประกอบของเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ 6 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านการเพิ่มพูนความรู้ทางคณิตศาสตร์ (ด้านสติปัญญา)

(2) ด้านความพอใจในการเรียนคณิตศาสตร์ (ด้านความรู้สึกร)

(3) ด้านความพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ (ด้านความรู้สึกร)

(4) ด้านความพอใจที่จะทำงานเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ (ด้านความรู้สึกร)

(5) ด้านความรู้สึกรมั่นใจในการใช้คณิตศาสตร์อย่างมีความหมาย

(ด้านความรู้สึกร)

(6) ด้านความตั้งใจและความกระตือรือร้นในการเรียน (ด้านพฤติกรรม)

4. เครื่องมือที่ใช้วัดเจตคติ

การวัดเจตคติมีความยุ่งยากพอควรเพราะเป็นการวัดคุณลักษณะภายในของบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกหรือเป็นลักษณะทางจิตใจ คุณลักษณะดังกล่าว มีการแปรเปลี่ยนได้ง่ายไม่แน่นอน แต่ถึงอย่างไรก็ตามเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ยังสามารถวัดได้ (ไพศาล หวังพานิช, 2523 : 221-223 อ้างถึงใน อัญชลี บุญถนอม, 2542 : 29) เครื่องมือวัดเจตคติที่นิยมใช้มีดังนี้

(1) การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์หมายถึง การพูดคุยกันอย่างมีจุดหมาย ผู้สัมภาษณ์ที่ดีย่อมฟังมากกว่าพูดและต้องไม่หุบปาก จะยึดตามแนววัตถุประสงค์ที่จะวัดและบันทึกไว้ อย่างถูกต้อง

(2) การสังเกต การสังเกตคือ การเฝ้ามองดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีจุดหมาย เครื่องมือสำคัญของการสังเกตคือ ตาและหู การเฝ้าดูโดยการบันทึกในสมองจะทำให้ลืมเลือนได้ง่าย ข้อรายการที่จะใช้ในการสังเกตจึงควรเตรียมไว้ให้พร้อม การสังเกตที่ดีควรมีการฝึกจึงจะทำหน้าที่ ได้ถูกต้องสมบูรณ์

(3) การรายงานตนเอง เครื่องมือแบบนี้ต้องการให้ผู้ถูกสอบแสดงความรู้สึกของตนเองต่อสิ่งเร้าที่ได้สัมผัส นั่นคือ สิ่งเร้าที่เป็นข้อความ ข้อคำถามหรือเป็นภาพเพื่อให้ผู้ถูกสอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมานั่นเอง แบบทดสอบหรือแบบวัดที่ถือว่าเป็นแบบมาตรฐานเป็นแนวการสร้างของเทอร์สโตน กัดแมน ลิเกิร์ตและออกูด

(4) เทคนิคการจินตนาการ แบบนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่างไปเร้าผู้สอบ สถานการณ์ที่กำหนดจะไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน ทำให้ผู้สอบจะต้องจินตนาการออกมาตามแต่ ประสบการณ์เดิมของตน

(5) การวัดทางสรีระภาพ การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือไฟฟ้าหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้วัดเจตคติมีอยู่หลายแบบเช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคการจินตนาการ การวัดทางสรีระภาพ ซึ่งแต่ละแบบขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ต้องการวัด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้การรายงานตนเอง เป็นแบบวัดเจตคติโดยใช้แนวการสร้างแบบลิเกิร์ต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนแบบอุปนัย-นिरनय

งานวิจัยในประเทศ

อำเภอพิชัย ยักษ์ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา คณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง การคูณและการหาร ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบอุปนัย วิธีสอนแบบนิรนัย และวิธีสอนของสถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบอุปนัยสูงกว่าแบบ นิรนัยและวิธีสอนของ สสวท.

บุญล้อม ไชยสิงห์ (2530) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบอุปนัยและวิธีสอน แบบนิรนัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านมโนทัศน์ในวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง เซต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบอุปนัยและวิธีสอนแบบนิรนัย มีผลสัมฤทธิ์ด้านมโนทัศน์ไม่แตกต่างกัน

คนัย พันธนิล (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากวิธีอุปนัย กับวิธีนิรนัยในรายการโทรทัศน์ โดยทำการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่เรียน โดยวิธีเสนอเนื้อหาแบบอุปนัยกับนิรนัย ไม่แตกต่างกัน

รัฐกรณ์ คิคการ (2534) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์แตกต่างกันจากคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนที่มีการเสนอเนื้อหาแบบอุปนัยและแบบนิรนัย ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนจาก คอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีการเสนอเนื้อหาแบบอุปนัยและแบบนิรนัย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

ฟอร์ด (Ford, 1966 : 120-121) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการจัดลำดับกรอบการเรียนรู้ ในบทเรียน โปรแกรม โดยวิธีแบบอุปนัยและวิธีนิรนัยในวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนอายุ 10 ปี ที่มีระดับสติปัญญาปานกลางสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน แต่นักเรียนที่มีระดับสติปัญญาดำเรียนด้วยบทเรียน โปรแกรมที่จัดลำดับกรอบการเรียนรู้ โดยวิธี นิรนัยให้ผลดีกว่า และนักเรียนอายุ 8 ปี ที่มีระดับสติปัญญาสูงเรียนจากบทเรียน โปรแกรม ซึ่งจัดลำดับกรอบการเรียนรู้ โดยวิธีนิรนัยให้ผลดีกว่าเช่นกัน

มาริน (Marine, 1977 : 6326-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนมโนทัศน์ ทางคณิตศาสตร์ โดยวิธีสอนแบบอุปนัยและนิรนัยที่มีการให้ตัวอย่างแตกต่างกัน 4 แบบคือ

แบบที่ 1 สอนแบบนิรนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวก

แบบที่ 2 สอนแบบนิรนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวกและตัวอย่างทางลบ

แบบที่ 3 สอนแบบอุปนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวก

แบบที่ 4 สอนแบบอุปนัยโดยให้เฉพาะตัวอย่างทางบวกและตัวอย่างทางลบ

ผู้รับการทดลองจะได้รับการสอนมโนทัศน์ในวิชาเรขาคณิต คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับรูปหลายเหลี่ยม สี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน มัชฌิมของรูปสามเหลี่ยม จุดสัมผัสร่วมภายนอกของวงกลมสองวง มุมภายในวงกลม มุมประชิด รูปหลายเหลี่ยมคล้าย ผลการวิจัยพบว่า สำหรับมโนทัศน์เกี่ยวกับรูปหลายเหลี่ยมคล้าย จุดสัมผัสร่วมภายนอกของวงกลมสองวง มุมภายในวงกลม และสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน กลุ่มที่ได้รับตัวอย่างทางบวกเพียงอย่างเดียวมีความสามารถในการเรียนรู้มโนทัศน์ได้ดีกว่ากลุ่มที่ได้รับทั้งตัวอย่างทางบวกและตัวอย่างทางลบและยังพบว่า วิธีสอนแบบนิรนัยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้มโนทัศน์ได้ดีกว่าวิธีสอนแบบอุปนัย

ฟานเดรเยอร์ (Fandreyer. 1984 : 1061-A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการสร้างมโนทัศน์ในวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง สัดส่วนและความคล้าย โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยและแบบนิรนัยที่มีลำดับการสอนที่แตกต่างกัน 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 วิธีสอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างดังนี้ ให้คำจำกัดความ ทดลอง และฝึกฝน

แบบที่ 2 วิธีสอนแบบอุปนัยที่มีโครงสร้างดังนี้ ทดลอง ให้คำจำกัดความ และฝึกฝน

แบบที่ 3 วิธีสอนแบบอุปนัยที่มีโครงสร้างดังนี้ ทดลอง ฝึกฝน และให้คำจำกัดความ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 7 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างดังนี้ ให้คำจำกัดความ ทดลอง ฝึกฝน มีผลสัมฤทธิ์ในการสร้างมโนทัศน์สูงกว่าวิธีสอนอีก 2 แบบ นอกจากนี้ยังพบว่า วิธีสอนแบบนิรนัยที่มีโครงสร้างดังกล่าวทำให้นักเรียนเข้าใจคำจำกัดความและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าวิธีสอนอีก 2 แบบ

จากงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ถ้าเลือกสอนคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัยวิธีสอนแบบนิรนัย อย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

งานวิจัยในประเทศ

ศรไกร รุ่งรอด (2533) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้การเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ (STAD) กับการสอนตามคู่มือครู ของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเนื้อหาเรื่อง สถิติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับ

ความสามารถทางคณิตศาสตร์ต่ำในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุม

มยุรี สาลีวงศ์ (2535) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความภาคภูมิใจในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองที่มีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) กับกลุ่มควบคุมที่สอนตามขั้นตอนการสอนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยทดลองในเนื้อหาเรื่อง สมการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความภาคภูมิใจในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD) กับนักเรียนที่เรียนตามวิธีเรียนแบบปกติในเรื่อง อัตราส่วน ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

อาภาภรณ์ หัวัดสูงเนิน (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในเรื่อง เศษส่วน ร้อยละ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ชาติชาย ม่วงปฐม (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของวิธีการเรียนแบบร่วมมือและระดับความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่มีต่อผลการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการเรียนแบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ การเรียนแบบร่วมมือแบบกลุ่มกำหนดความคาดหวัง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ สูงกว่าการเรียนแบบปกติ

กัญเกียรติ แสงสวีย์ (2545) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

อัสวชัย ลิ้มเจริญ (2546) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์และการสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

งานวิจัยต่างประเทศ

ดูเรน (Duren. 1992) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนโดยการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนด้วยการฝึก ปฏิบัติโดยอิสระ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่เรียนแบบร่วมมือมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่า กลุ่มที่เรียนด้วยการฝึกปฏิบัติโดยอิสระ

ไวเลีย (Whilien. 1992) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ กับ การเรียนเป็นรายบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และเจตคติต่อการใช้คอมพิวเตอร์ ช่วยสอนของนักเรียนเกรด 9 ที่ไอโอวา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และ เจตคติต่อการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ธอมป์สัน (Thompson. 1993) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียน 3 วิธี คือ การเรียน แบบร่วมมือ การเรียนแบบรายบุคคลและการเรียนตามปกติ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทน และเจตคติต่อการเรียน โดยทดลองในเรขาคณิตระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนและเจตคติสูงกว่า อีกสองกลุ่ม

จากรายงานการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและพฤติกรรมทางด้านอื่น ๆ เช่น ความภาคภูมิใจ และเจตคติ ของกลุ่มทดลองสูงกว่า กลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยังทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในการเรียนคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอีกด้วย

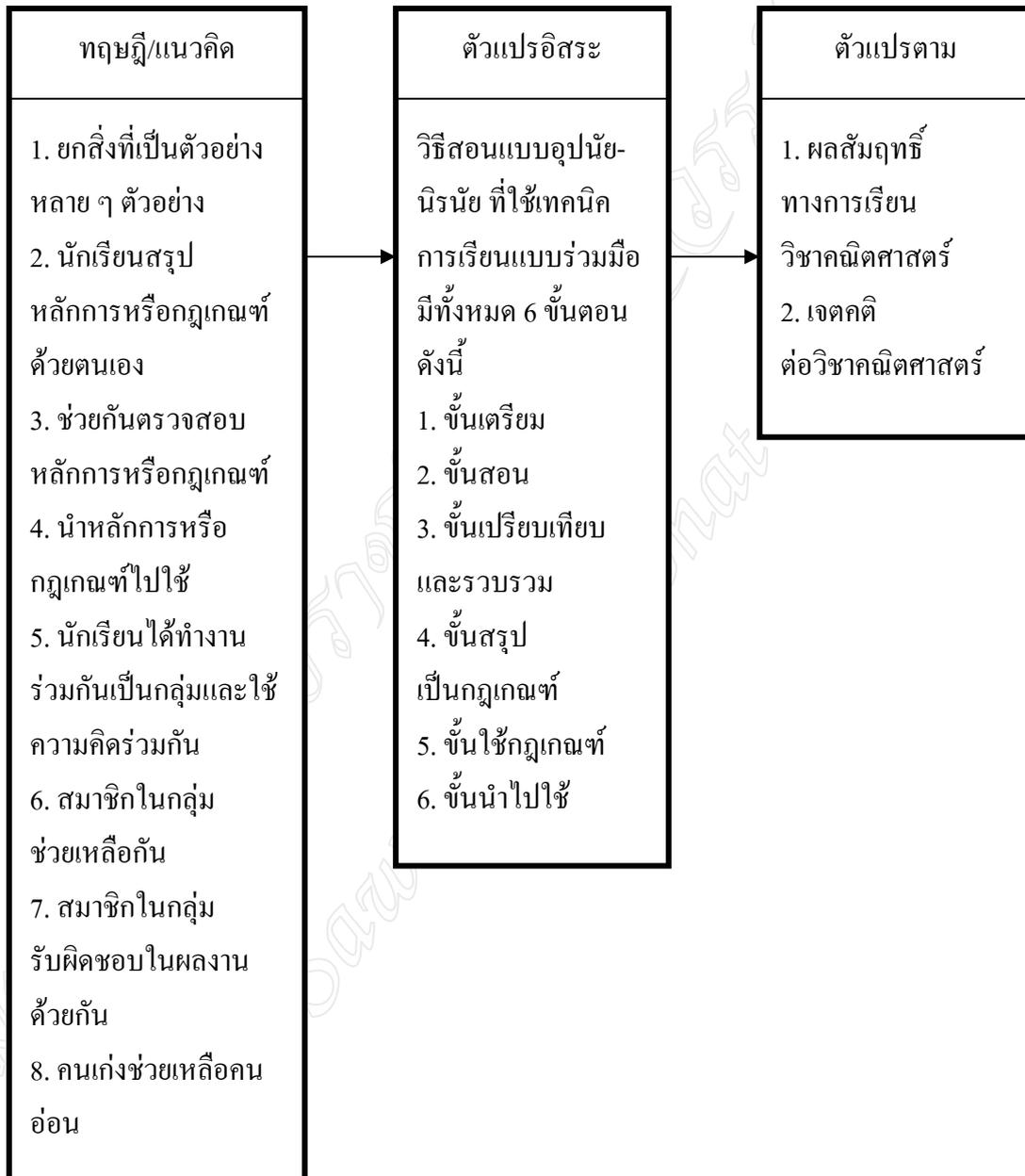
กรอบความคิดและสมมุติฐานในการวิจัย

จากการศึกษาวิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย และเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือพบว่า สามารถ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและยังทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนอีกด้วย ทั้งนี้ เป็นเพราะนักเรียนมีการช่วยเหลือกันในการหาข้อสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ ทำให้นักเรียน ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจ สามารถสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ และ นำหลักการหรือกฎเกณฑ์เหล่านั้นไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีสอน แบบอุปนัย-นิรนัย มาใช้ในการเรียนการสอนและนำเทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ แบบ

คิดเดี่ยว-คิดคู่-คิดเป็นกลุ่ม และคู่ตรวจสอบ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเขียนเป็น
แผนการสอน

ในการวิจัยผู้วิจัยได้จัดตัวแปรอิสระคือ วิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้
แบบร่วมมือ และตัวแปรตามคือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ซึ่งสามารถ
เขียนเป็นกรอบความคิดในการวิจัยดังภาพที่ 2.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Sawan Rajabhat University

ภาพที่ 2.1 กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า วิธีสอนแบบอุปนัยและวิธีสอนแบบนิรนัย เป็นวิธีสอนที่ไม่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน จากงานวิจัยของ บุญล้อม ไชยสิงห์ (2530) ดนัย พันธน์นิต (2532) รัฐกร ทิศการ (2534) วิธีสอนคณิตศาสตร์จึงใช้วิธีสอนแบบอุปนัย ตามด้วยวิธีสอนแบบนิรนัย (ยุพิน พิพิธกุล, 2530 : 81) และวิธีสอนทั้งสองวิธีจะให้ผลสัมบูรณ์ ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์เป็นกลุ่มย่อย ๆ มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตรวจสอบความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะทำให้ได้ความคิดที่ถูกต้อง มากขึ้น (ทิสนา แวมมณี, 2544 : 39) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศรีไกร รุ่งรอด (2533) มยุรี สาลีวงศ์ (2535) ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536) อาภาภรณ์ หวัดสูงเนิน (2536) ชาติชาย ม่วงปฐม (2539) อัสวชัย ลิ้มเจริญ (2546) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียน โดยการเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบปกติ

นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนแบบร่วมมือยังส่งเสริมให้พฤติกรรมด้านอื่น ๆ เช่น ความภาคภูมิใจและเจตคติในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มยุรี สาลีวงศ์ (2535) ชาติชาย ม่วงปฐม (2539) อัสวชัย ลิ้มเจริญ (2546) และยังทำให้ความสนใจ ในการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุ๊เกียรติ แสงสวathy (2545) จากแนวคิดและงานวิจัยที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานในการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบอุปนัย-นิรนัย ที่ใช้เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธีสอนแบบปกติ